

MOHORJEV KOLEDAR 2026

Andrej Šalehar

SPOMINSKE PLOŠČE ČEBELARJEM (2011–2019)

Spominske plošče, obeležja, spomeniki in podobne stvaritve poučujejo, spominjajo in opominjajo. Ljudje jih postavljamo, da pričajo o pomembnih dogodkih v preteklosti, da spominjajo na pomembne osebnosti, na njihove razvojne, znanstvene in druge doprinose, na zasluge za obstoj naroda in še bi lahko naštevali. To so gradniki, po naši domovini raztreseni temeljni kamni naše zgodovine, našega naroda.

Že več kot dvajset let potekajo intenzivne raziskave in iskanja zgodovinskih virov o slovenski živinoreji in v zadnjih petnajstih letih še posebej na področju slovenskega čebelarstva. Ne bom skrival, da nekaterih pomembnih osebnosti in ustvarjalcev iz preteklosti sploh nisem poznal. O njih tudi malo ali pa sploh nič ne pričajo domači in tuji viri. Pogosto je bilo treba orati ledino in v knjižnicah, muzejih, arhivih ter antikvariatih ali celo na boljših sejnih poiskati izhodiščna gradiva. To je bilo resnično zahtevno delo. V sodobnem času, ko je že veliko starih knjig in revij digitaliziranih, je veliko lažje, ker je pogosto dovoljena tudi neposredna dostopnost. Z dobro tehnologijo iskanja je mogoče sorazmerno hitro najti številne informacije. Tudi take, ki bi bile pri prejšnjih načinih dela z veliko verjetnostjo prezrte. Ker pa digitalizacija starih gradiv in v zadnjem času tudi arhivskih listin še ni končana, bo treba pogosto z novimi iskanji preverjati že na videz zaključene študije, morda se bo odkrilo še kaj novega. Pomembno je, da imamo digitalizirane vse čebelarске revije (*Slovenska čebela*, 1873–1882; *Die Krainer Biene*, 1873–1875; *Slovenski čebelar in sadjerejec*, 1883–1889; *Imkers Rundschau*, 1890–1893 /1–6/; in *Slovenski čebelar*, 1898–...), ki so izhajale ali pa še izhajajo v Sloveniji. Digitalizirane so tudi nekatere slovenske čebelarске knjige.

RAZISKAVE KRANJSKEGA ČEBELARSTVA

Raziskovali smo:

- čebelarje družine Rothschild in napisali monografiji *Obstoja pa ena pridna in utrjena*

čebela, taka je kranjska (2011) in *Poučevanje čebelarstva na Kranjskem* (2014). Pozneje še knjigo *Kranjska čebela in čebelarji družine Rothschild* (2018).

- delo Gustava Pirca, tajnika Kranjske kmetijske družbe in pobudnika ponovne ustanovitve slovenskega čebelarskega društva (1897) ter izdajanja revije *Slovenski čebelar* (1898). Delo Gustava Pirca je predstavljeno v knjigi *Gustav Pirc* (2011).
- Georga/Jurija Jonke, pisca tretje slovenske čebelarске knjige *Krajnski zhebelarznik* (1836, 1844). O njegovem življenju in delu govori knjiga *Georg/Jurij Jonke – črmošnjiški župnik in kranjski čebelar* (2012).
- Petra Pavla Glavarja, lanpreškega gospoda in znamenitega čebelarja, pisca prve slovenske čebelarске knjige *Pogovor o čebelnih rojih* (1776, 2016) in ustanovitelja prve čebelarске šole na Kranjskem. Leta 1781 je za njeno delovanje napisal pravila, ki so povzeta v brošuri: *Pravila Petra Pavla Glavarja za čebelarско vrtnarsko šolo na Lanšprežu iz leta 1781* (2013). O njegovem delu in ohranjenem obsežnem rokopisnem gradivu na področju kranjskega čebelarstva je bila izdana knjiga *Čebelarška pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja* (2017).
- Josipa Jeriča, enega od predlagateljev ustanovitve in pozneje tudi vodenja kranjskega društva za umno čebelarstvo (1873, 1875–1882) ter urednika prve slovenske čebelarске revije *Slovenska čebela* (1873–1882) in revije *Die Krainer Biene* (1873–1875).

- čebelarja Antona Janše, prvega učitelja čebelarstva. Leta 2019 je bila izdana knjiga *Anton Janšo, prvi učitelj čebelarstva*. O gorenjskem in tudi Janševem čebelarjenju pripoveduje knjiga *Prva zlata doba kranjskega čebelarstva – 1750–1820* (2020).

Vsaka raziskava je ob sklepu skozi monografije, knjige in brošure, ki so vse dostopne na Digitalni knjižnici Slovenije, pričala o delu in prispevkih posameznega umnega čebelarja ali pospeševalca čebelarstva. Avtorji teh raziskav, ki smo bili običajno tudi pisci, smo se skupaj odločali o predlogih, kako delo posameznega prednika javno predstaviti in mu odkriti spominsko ploščo.

SPOMINSKE PLOŠČE

Na vsaki spominski plošči ima napis osrednji pomen. Priprava takih napisov je zahtevna in odgovorna naloga, saj ga mora skupaj napisati več dobrih poznavalcev dela in življenja prednika, ki mu je spominska plošča posvečena. Nikoli ga naj ne bi pripravil le posameznik. Pri tem je tudi vedno omejujoč dejavnik prostor. Besedila so običajno vklesana, kar povečuje zahtevnost priprave napisa. Na skromno odmerjenem prostoru je pogosto treba pretehtati vsako črko in izbrati ter zapisati samo najpomembnejše.

SLIKOVNA PREDSTAVITEV SPOMINSKIH PLOŠČ V LETIH 2011–2019 PO DATUMIH ODKRITJA

1. Spominska plošča Emilu Rothsčützu na mestni hiši v Višnji Gori – odkritje 20. 5. 2011¹

Foto: Andrej Šalehar

¹ Z otvoritvijo Hiše kranjske čebele v Višnji Gori je tam na ogled tudi spominska plošča.

Napise na spominski plošči sta pripravila: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar in Janez Gregori, prof. biol.; kip pa Anton Koželj.

2. Spominska plošča Gustavu Pircu na rojstni hiši v Škofji Loki – odkritje 21. 6. 2011

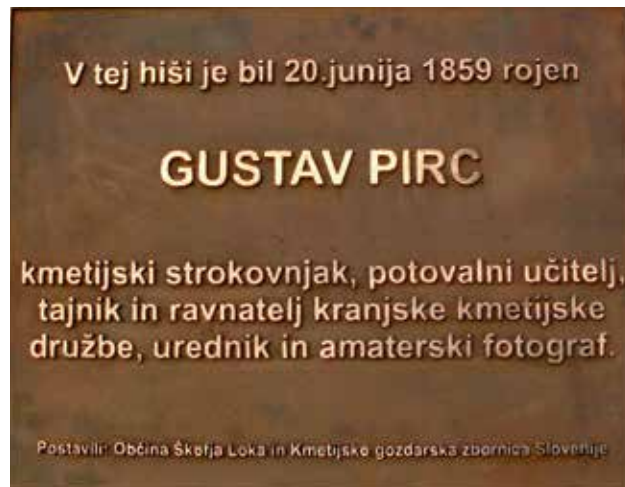

Foto: Andrej Šalehar

Napise na spominski plošči so pripravili: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar, Stane Rupnik in dr. Metka Žan.

3. Spominska plošča Georgu/Juriju Jonkeju na hiši Kočvarjev staroselcev v Občicah – odkritje 14. 6. 2014

Foto: Andrej Šalehar

Napise² na spominski plošči so pripravili: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar, Janez Gregori, prof. biol., in Hans Jaklitsch.

² V zadnji vrstici je napaka: kranjski, pravilno krajnski.

Foto: Andrej Šalehar

4. Spominska plošča Petru Pavlu Glavarju na kapeli na Lanšprežu – odkritje 9. 5. 2015
Vsebinsko spominske plošče so pripravili: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar, Janez Gregori, prof. biol., in Jože Pavlič.

5. Spominska plošča Josipu Jeriču na cerkvi sv. Nikolaja na Gradišču nad Stično – odkritje 28. 5. 2016

Vsebinsko spominske plošče so pripravili: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar, pater Avguštin Novak in Janez Gregori, prof. biol.

6. Spominska plošča Antonu Janši v slovenščini na vhodu v park Augarten na Dunaju – odkritje 9. 4. 2019

Napis na spominski plošči so pripravili: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar, Vladimir Fajdiga, Anton Tomec in Janez Gregori, prof. biol.

V letih 2011–2019 je bilo kranjskim čebelarjem in pospeševalcem slovenskega čebelarstva postavljenih, odkritih šest spominskih plošč in večina blagoslovljenih. Vsako odkritje so spremljale prigradne proslave, ki so jih s slavnostnimi nagovori počastili imenitni predstavniki slovenske znanosti

Foto: Andrej Peunik

ali politike. V spomin na te dogodke je napisano to delo, ki predstavi vsako spominsko ploščo, avtorje fotografij plošč in napisov, ki na kratko povzemajo delo prednika, ki mu je spominsko obeležje posvečeno. Spominska obeležja pričajo in mimo-idoče poučujejo o ljudeh, ki so bili graditelji visoke kulture slovenskega čebelarstva.

VIR

Šalehar, Andrej. *Spominske plošče čebelarjem – 2011–2019*. Elekt. vir, samozaložba, Ljubljana, 2020, 89 strani.
[Http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-C2KGY8IW](http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-C2KGY8IW).

Foto: Čebelarška zveza Slovenije